

WERKSESSIE

Zegt een Poolse koe ook boe?

Talensensibilisering

Wie is wie?

- Dienst onderwijsondersteuning Mechelen
 - Opdrachtgever van het traject
- Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)
 - Inhoudelijk vormgever van het traject
 - Inhoudelijke en procesbegeleiding op de scholen
- Partners bij uitwerking van het traject
 - Pedagogische begeleidingsdiensten
 - Muzes vzw (kinderklanken)
 - Prisma

Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO)

www.cteno.be

Kennismaken

- Wave: 1 min. – 5 min.

Programma

- 1 Wat is talensensibilisering?
- 2 Effecten van talensensibilisering?
- 3 Waarom aan talensensibilisering doen?
- 4 Talensensibilisering in de praktijk?

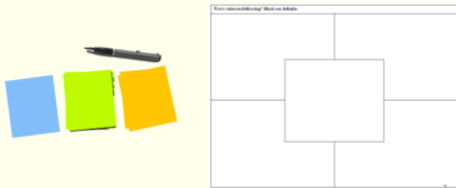
Intro: doorschuifoefening

- Lees de casus die je krijgt. Bespreek met je groep.

1 Wat is talensensibilisering?

■ Placemat-methode

- Wat betekent het voor jou?
- Wat betekent het voor je collega's?
- Wat betekent het voor jullie samen? Definitie?

Talensensibilisering of niet?

- Ga volgens jullie definitie na of de uitgeschreven klasmomenten voorbeelden zijn van 'talensensibilisering' zijn of niet
- De juiste antwoorden
- Stel eventueel jullie definitie bij
- Bekijk het [filmpje](#). Stel eventueel je definitie bij.
- Jullie definitie?

8

Een mogelijke definitie

Conceptueel kader van TS in de Vlaamse klaspraktijk

Definitie

'Talensensibilisering staat voor het gevoel maken voor en bewust maken van het bestaan van een veelheid aan talen, en daaraan onderliggend culturen en referentiekaders, in onze wereld en, dichterbij, in de eigen schoolomgeving...' (rapport, p. 101)

9

Of in andere talen...

- Éveil aux langues
- Language awareness
- Begegnung mit Sprachen

10

Wat is talensensibilisering niet?

- Geen taalinitiatie of vreemdetalenonderwijs
 - TS: Betrekking op veelheid aan talen (niet beperkt tot de talen die op school worden geleerd en gebruikt)
- Geen tweetalig of meertalig onderwijs
 - TS staat niet voor leren *in* talen, maar voor leren *over* talen
- Geen functioneel gebruik van thuistalen
 - TS benut thuistalen niet om te lezen, niet om informatie te vinden, elkaar te helpen, niet om te brainstormen

11

Over welke talen gaat het?

- Denk terug aan beschrijvingen, aan het filmpje...
 - Vreemde talen
 - Dialecten
 - Tussentaal
 - Sms-taal/chattaal
 - Gebarentaal

12

Verskil met intercultureel onderwijs

- Beschrijf klas- of schoolactiviteiten waarbij er plaats is voor de thuiscultuur van de kinderen
 - Is er bij deze activiteiten ook plaats om aan talensensibilisering te doen?
 - Welke mogelijkheden zie je?

13

Trends in het beleid

'Meertaligheid is voor steeds meer kinderen en jongeren een vanzelfsprekendheid, in hun gezin, in de stad waar ze wonen, in hun contacten met peers, in hun mobiliteit, fysiek en via sociale media. Er is, met andere woorden, in onze omgeving, in onze scholen, in onze klassen, een **meertalige werkelijkheid**. We willen daarom aansluiten bij het Europese beleid inzake **taalverscheidenheid** en moedertaalondersteuning in het onderwijs, o.a. door **talensensibilisering** en uitwisselingen te stimuleren.'

Uit: Smet, P. (2011) *Conceptnota Samen taalgrenzen verleggen*.

14

2 Effecten van talensensibilisering

- Zet eventueel kruisjes in de tabel van de leerlingen op basis van:
 - Tekst uit *Is die taal van ver of van hier?* (pp. 19 t.e.m. 23)
 - ET Nederlands + OD Nederlands
 - Tekst uit *Is die taal van ver of van hier?* (pp. 29 t.e.m. 30)
- Zet eventueel kruisjes in de tabel van de ouders en de leerkrachten op basis van:
 - Artikel nieuwsbrief CTO

15

Verwachte effect(en) van talensensibilisering

Effecten TS	Leerlingen	Leerkrachten	Ouders
Kennis over talen			
Metalinguïstisch bewustzijn			
Taalvaardigheid Nederlands			
Taalvaardigheid thuistaal			
Taalvaardigheid vreemde taal			
Attitude			
Motivatie			
Actief burgerschap			
Welbevinden			
...			

Kloppen jullie verwachtingen?

16

Effecten van talensensibilisering

- Werkt talensensibilisering écht of is het vooral een kwestie van believers en non-believers?

JE MOET NIET
ALLES GELOVEN
WAT JE DENKT

Loegee

17

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	
Metalinguïstisch bewustzijn	
Taalvaardigheid Nederlands	
Taalvaardigheid thuistaal	
Taalvaardigheid vreemde taal	
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

18

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	
Taalvaardigheid Nederlands	
Taalvaardigheid thuistaal	
Taalvaardigheid vreemde taal	
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

19

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	
Taalvaardigheid thuistaal	
Taalvaardigheid vreemde taal	
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

20

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	
Taalvaardigheid vreemde taal	
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

21

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

22

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	Geen aantoonbaar effect
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

23

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	Geen aantoonbaar effect
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	Positief effect (met name voor zwakke leerlingen)
Motivatie om vreemde talen te leren	
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

24

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	Geen aantoonbaar effect
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	Positief effect (met name voor zwakke leerlingen)
Motivatie om vreemde talen te leren	Gemengd effect (niet voor alle leerlingen)
Actief burgerschap	
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

25

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	Geen aantoonbaar effect
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	Positief effect (met name voor zwakke leerlingen)
Motivatie om vreemde talen te leren	Gemengd effect (niet voor alle leerlingen)
Actief burgerschap	Geen aantoonbaar effect
Welbevinden	

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

26

Effecten op leerlingenniveau

Effecten TS	Leerlingen
Kennis over taal, talen en taalvariëteiten	Positief effect
Metalinguïstisch bewustzijn	Gemengd effect
Taalvaardigheid Nederlands	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid thuistaal	Geen aantoonbaar effect
Taalvaardigheid vreemde taal	Geen aantoonbaar effect
Attitude t.o.v. taaldiversiteit	Positief effect (met name voor zwakke leerlingen)
Motivatie om vreemde talen te leren	Gemengd effect (niet voor alle leerlingen)
Actief burgerschap	Geen aantoonbaar effect
Welbevinden	Grootste positief effect voor meertalige leerlingen, als talige identiteit in de klas (herkend wordt)

Tijd/intensiteit: minimaal 35 à 40 lesuren volgens het Europese Evlang-onderzoek

27

Effecten op leerlingenniveau

“They started to exist in the class,
before they did not really exist.”
(Hélot, 2008, p. 376)

28

Effecten op leerkrachteniveau

Effecten TS	Leerkrachten
Attitude t.o.v. taaldiversiteit op school en in de samenleving	
Attitude t.o.v. taalgemengde klassen	
Vaardigheden op de klasvloer	
...	

29

Effecten op leerkrachteniveau

Effecten TS	Leerkrachten
Attitude t.o.v. taaldiversiteit op school en in de samenleving	Positief effect → <i>Verbreding van visie, horizon, openheid, ...</i>
Attitude t.o.v. taalgemengde klassen	
Vaardigheden op de klasvloer	
...	

30

Effecten op leerkrachteniveau

Effecten TS	Leerkrachten
Attitude t.o.v. taaldiversiteit op school en in de samenleving	Positief effect → <i>Verbreding van visie, horizon, openheid, ...</i>
Attitude t.o.v. taalgemengde klassen	Minder 'verkrampd'
Vaardigheden op de klasvloer	
...	

31

Effecten op leerkrachteniveau

Effecten TS	Leerkrachten
Attitude t.o.v. taaldiversiteit op school en in de samenleving	Positief effect → <i>Verbreding van visie, horizon, openheid, ...</i>
Attitude t.o.v. taalgemengde klassen	Minder 'verkrampd'
Vaardigheden op de klasvloer	Gemengd beeld: sommige lkr: moeite met spontaan inspelen op de aanwezige rijkdom in de klas
...	

Hoe denken, attitudes en vaardigheden verder ontwikkelen?
Door vorming?

Nee, (ook) door begeleiding in de eigen klas als rijke leerbron

32

Effecten op ouder niveau

■ Didenheim-project (Frankrijk)

33

Effecten op ouder niveau

- Didenheim-project (Frankrijk): verbeterde relatie tussen allochtone ouders en school
- Merk op: niet alleen TS, maar ook andere initiatieven kunnen daaraan bijdragen, bv. Ouders in (inter)Actie / Kaap
 - Kijk op www.schoolenouders.be voor informatie, lesmateriaal en praktijkvoorbeelden.

- Attitude t.o.v. taaldiversiteit: ?
Vraagt meer onderzoek

34

3 Waarom aan talensensibilisering doen?

- Situatie in Vlaanderen: een taalkloof tussen kinderen met een ethnische minderheids-achtergrond en die met een mainstream-achtergrond (oecd, 2010)

- Ondersteuningsprogramma's helpen, maar dichten de kloof niet (Verhaeghe & Van Damme, 2007)

35

Doet talensensibilisering wat we willen dat het doet?

- Afhankelijk van hoe wij ernaar kijken en ermee handelen
 - TS als een systeem om de plaats van het Nederlands op school te verzekeren
 - TS als een manier om positief met meertaligheid om te gaan

36

Talensensibilisering, het moderne verbanningsoord?

TS:
taaldiversiteit,
incl. andere
thuis talen, is
oké

Alle andere momenten: taaldiversiteit is niet oké

- Wordt TS iets waarin de thuis talen van leerlingen een plaats krijgen om vervolgens op andere momenten verbannen te worden?

37

Talensensibilisering, het moderne verbanningsoord?

Ja? Dan is het een veredeld Dutch-only-beleid...

38

Werkt zo'n verbanningsoord?

Nee

- "Door te eisen dat iemand zijn anders zijn opgeeft, verhinderen we net dat hij zich het Nederlands eigen maakt." (Koen Jaspaert, 2013)
- Uit onderzoek blijkt dat kinderen die thuis verschillende talen gebruiken, taalvaardiger zijn dan kinderen die thuis één taal (thuis taal of Nederlands) gebruiken.

39

Hoe dan wel?

- Alternatief: naar *kinderen* kijken i.p.v. naar (taal)regels

- TS wordt dan een houding om in een sociale situatie flexibel met meertaligheid om te gaan

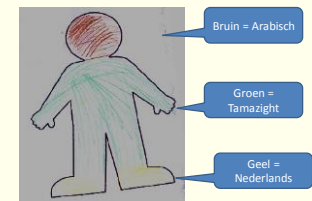
40

Twee perspectieven

Perspectief 1	Perspectief 2
 We zoeken de oplossing voor het probleem (de taalkloof) in Het Systeem. Het Systeem zegt wat we moeten doen. Structure (Carter & Sealey, 2000) TS is een opoffering, taaldiversiteit is 'corrupt'. bv. alleen Nederlands op de speelplaats	 We zoeken de oplossing in sociale relaties. Kinderen, school en ouders werken samen aan een oplossing. Agency (Carter & Sealey, 2000) TS is een open, flexibele houding. Andere talen zijn niet corrupt, omdat ze ons helpen om een gemeenschappelijk doel te realiseren.

41

Taalsilhouet

- "Waar zit Tamazight?"
- "Hiere en hiere, hiere, hiere en hiere. Overal, bij de handen. Hiere, hiere, daar. Tamazight is oooooooveral bij mij! Hiere, hiere."

(5-jarige kleuter uit Antwerpen)

42

Taalsilhouet

- Perspectief 1: Tamazight en Arabisch verbannen
- Perspectief 2: naar de kleuter kijken, en talen inzetten die deze kleuter nodig heeft om te groeien. Tekening is duidelijk: Tamazight maakt een wezenlijk deel uit van wie deze kleuter is.

4 Talensensibilisering in de praktijk

- A Geplande activiteiten
- B Ongeplande activiteiten

44

A. Geplande activiteiten

- Gebruik de kijkwijzer + de fiches als inspiratie (www.delathoogvoortalen.be)
- Bepaal de doelgroep
- Kies een thema:
 - Moederdag/Vaderdag
 - Zomer/Vakantie
 - Dieren
 - Dino's
 - Voertuigen/wieltjes
 - Kokerellen
 - ...

45

Inspiratie gezocht!

47

Moederdag/vaderdag

- Aanspreekwoorden voor 'mama en papa'
 - [Filmpje oma en opa](#)
 - [Versie](#)
- Welke talen spreek je het liefst met mama en papa? Waarom? Welke talen met anderen?
- Verhaaltjes over mama en papa in verschillende talen aanbieden
- Winkelhoek: producten ivm mama en papa /opschriften?
- Welke talen spreken je mama en papa? Aanduiden op kaart?

Zomer

- Postkaarten met postzegels met ander alfabet?
- Welke taal spreken ze op je favoriete vakantiebestemming? Hoe klinkt die taal?
- Opschriften op zomerspullen: zonnemelk, ...
- Slogans in reisgidsen: sun, beach, ...
- Vakantiefoto's bekijken (opschriften?)
- Namen voor eten

48

Dieren

- [Dierengeluiden in andere talen?](#)
- Namen voor dieren? (> filmpje Finse dieren)
- Woorden voor verschillende dieren in verschillende talen vergelijken
 - Gatto-kat-chat-cat
- Old Mc Donald

49

Dino's

- Oorsprong van namen voor dino's achterhalen

50

Voertuigen/wieltjes

- Namen voor voertuigen vergelijken
- Boekjes in verschillende talen
- *Cars*: bliksem Mc Queen,...
- Nummerplaten
- Geluiden van voertuigen (sirenes) in verschillende talen

51

Kokerellen

- Woorden op winkelproducten vergelijken
- Ouders die komen koken in hun eigen taal
- Namen voor pasta's: spaghetti, macaroni, fusilli...

52

Voorwaarden tot slagen:

- Mooi ingebed binnen een krachtige leeromgeving met functionele taken, bv. [Lettermonster](#)
- Combineer met eindtermen van andere vakken

53

Lager onderwijs

- Eindtermen Nederlands worden telkens gecombineerd met:
 - **WO** bv. tijd en ruimte
 - **Frans** bv. vertalen en vergelijken
 - **Muzische vorming** bv. meertalige liedjes en aftelrijmpjes, meertalige filmpjes, toneeltjes in bepaalde context, babytaal
 - **LO** bv. tikspelletjes
 - **Wiskunde** bv. taaldiversiteit in grafiek gieten

54

Kleuteronderwijs

- WO
 - De kleuters tonen in concrete situaties voldoende zelfvertrouwen in eigen mogelijkheden
- Muzo
 - De kleuters tonen respect voor uitingen van leeftijdgenoten, behorend tot de eigen of andere culturen

55

In dagelijkse rituelen

- Begroeten 's ochtends
- Liedjes zingen
- Aftellen tot het rustig wordt
- [Klaspop](#)

56

Aan de slag met ouders

- <https://www.youtube.com/watch?v=l1p-o7GDW0g&list=PL7D32C84111ABB3F5>
- [Kersturdu](#)
- [Reactie papa](#)

57

B. Ongeplande activiteiten

- Inspelen als het moment zich aandient
 - [Monkey](#)
 - Cornflakes
 - Filmpje dieren (alleen Spaans)
 - Jommeke –os
 - Twee en een half uur ipv drie uur
 - Is Chinees moeilijk?
 - Begeleider

58

Hoe naar je team?

- Wat kan je met de input uit deze sessie doen naar je team toe? Wissel uit in groep.
 - Is TS iets voor je school? Waarom wel of niet?
 - Hoe? Als een extra opdracht of als een nieuw jasje aan de al aanwezige kapstok?
 - [Als een systeem om de plaats van het Nederlands op school te verzekeren of als een manier om positief met meertaligheid om te gaan?]
 - Ondersteuning: Wat hebben jullie leerkrachten nodig om aan TS te kunnen doen?

59

Inspirerend materiaal

- Een [rapport](#): 't Is goe, juf, die spreekt mijn taal! gratis downloaden via www.ctno.be
- Een [praktijkboekje](#) over TS in de klas en in taalbeleid op school: *Is die taal van ver of van hier?* in 2012 uitgegeven bij Acco
- Lesmateriaal
 - Activiteiten voor TS: gratis via www.delathoogvoortalen.be
 - Talen op een kier, uitgeverij Plantyn
- Verslag van het implementatietraject incl. tips en kijkwijzer voor leerkrachten gratis via [nieuwsbrief](#) van het CTO

TALen
SENSIBILISERING

60

Evaluatie

■ Zegt een Poolse koe ook boe?

→ <https://www.youtube.com/watch?v=d0uScA9tLvM>

61

Contact

Centrum voor Taal en Onderwijs - KU Leuven

Blijde Inkomststraat 7 bus 3319

3000 Leuven

www.cteno.be -

Karen Torfs

016 32 06 93

Karen.Torfs@kuleuven.be

62